

Malmö högskola

Lärarytildningen
Barn Unga Samhälle

Examensarbete

15 högskolepoäng

Pojkars fria lek i förskolan

Boys unsupervised playtime in pre-school

Anna Holmström

Lärarexamen 210hp
Barndoms- och ungdomsvetenskap
2009-01-14

Examinator: Karin Book
Handledare: Johan Lundin

Abstrakt

Examinationsnivå:	15 högskolepoäng
Titel:	Pojkars fria lek i förskolan
Författare:	Anna Holmström
Termin och år:	Höstterminen 2008
Handledare:	Johan Lundin
Nyckelord:	Pojkar, lek, förskola

Syfte: Syftet med uppsatsen är att synliggöra pojkar i femårsålderns fria lek i förskolan samt de kvinnliga pedagogerna i verksamhetens syn på denna.

Frågeställningar:

- Hur och vad leker pojkar under den fria leken på förskolan?
- Hur ser kvinnliga pedagoger i förskolan på pojkars fria lek i den egna verksamheten och vilken inverkan har de?

Teori: De teoretiska utgångspunkterna i föreliggande studie är tidigare forskning inom ämnet som fokuserar på bland annat pedagogens roll i lekens värld, pojkars lek, lekens förutsättningar samt olika sorters lek. Birgitta Knutsdotter Olofsson är en av de forskare vars teorier och forskningsresultat ligger till grund för uppsatsens teoretiska bakgrund.

Metod: Metoderna som används för att besvara frågeställningar och syfte är observationer av pojkarnas lek samt intervjuer med pedagoger för att få området belyst från olika håll.

Resultat: Sammanfattningsvis kan man säga att resultatet av min undersökning visar på att pojkar i sin fria lek ofta leker fysiska lekar samt att pojkars fria lek i viss utsträckning avbryts eller styrs av verksamma pedagoger samt att pedagoger upplever att pojkars fria lek inte sällan urartar och är i behov av en viss kontroll.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	7
1.1 Syfte	8
1.2 Frågeställningar.....	8
2. Forskningsöversikt och teoretisk förankring	9
2.1 Lekens förutsättningar	9
2.1.1 De sociala lekreglerna	10
2.1.2 Olika sorters lek	10
2.1.3 Lekmiljöer	11
2.1.4 Pojkars lek.....	12
2.1.5 Pedagogernas roll och inflytande i leken	14
3. Metod	17
3.1 Metodval	17
3.2 Löpande anteckningar	18
3.3 Urval och begränsningar	19
3.3.1 Förskolan Svalan	19
3.3.2 Förskolan Sjöhästen	20
3.4 Genomförande.....	21
3.4.1 Intervjuer med kvinnliga pedagoger	21
3.4.2 Observation av pojkars lek.....	21
3.4.3 Materialbearbetning	21
3.4.4 Studiens tillförlitlighet	22
3.4.5 Forskningsetik	22
4. Resultat och analys	24
4.1 Pedagogernas tankar kring den fria leken i förskolan.....	24
4.2 Pedagogernas syn på pojkars fria lek.....	25
4.3 Gränssättning och styrning av pojkars lek	26
4.4 Vad och med vem leker pojkar?	27
4.5 Vilka leksaker leker pojkar med?	27
4.6 Vid vilka tillfällen styr/bryter pedagogerna pojkarnas lek och vilken inverkan har detta på leken?.....	28
5. Slutdiskussion	30

6. Kritisk reflektion och framtida forskning.....	32
--	-----------

Källförteckning

Bilaga A

1. Introduktion

Valet av undersökningsområde för examensarbetet föll sig ganska naturligt på lek och då framförallt pojkars fria lek i förskolan då det för mig är ett ämnesområde som känns meningsfullt och intressant för den kommande professionen. Just pojkars fria lek i förskolan är relativt outforskat. Det gjorde det än mer intressant och spännande att utforska.

En inspirerande källa till denna uppsats är den verksamhetsförlagda tiden som jag under min utbildning delvis haft förlagd i förskolan. Under gångna vft-perioder har jag uppmärksammat att det från kvinnliga pedagoger oftare vid pojkars än vid flickors lek ges tillsägelser och regleringar. Det väckte min nyfikenhet på om hur pojkars lek upplevs av kvinnliga pedagoger i förskoleverksamheten.

Förskolan innefattas i skollagen. Läroplanen för förskolan (Läraryrket, 2002), är en förordning med styrda mål och riktlinjer som alla pedagoger är skyldiga att följa. Skolverket är den myndighet som ser till att läroplanen efterföljs. I läroplanen läggs stor vikt vid leken, att pedagoger medvetet använder leken som ett pedagogiskt verktyg för att främja barns utveckling och olika former av det lustfyllda lärande, såsom fantasi, inlevelse, kommunikation, förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Vidare står det att läsa att barn intar kunskap bland annat genom lek och socialt samspel samt att verksamheten på förskolan skall gynna leken.

Pojkarna i min undersökning går i förskolan och är alla i femårsåldern. Anledningen till att jag valt att titta på just femåringar är att de är de äldsta i barngruppen och ofta upplevs av både andra barn i gruppen samt av pedagoger ta stor plats.

1.1 Syfte

Uppsatsen behandlar pojkar i fem års ålders fria lek i förskolan samt de kvinnliga pedagogerna i verksamhetens syn på denna. Med fri lek avser jag lek då barnen själva bestämmer vad som ska lekas, med vem eller vilka och i frånvaro av vuxna. Dock kan pedagoger delta i barnens lek men då på barnens premiss. Syftet med uppsatsen är att undersöka dels pojkars fria lek i förskolan men jag vill även försöka ta reda på de pedagoger verksamma i barngruppernas eventuella inverkan på pojkars fria lek. Underlag för formulering av syftet är läroplanen för förskolan, Lpfö 98, där det står skrivet att leken är en väsentlig del i det aktiva lärandet. (Läraryrket, 2002)

1.2 Frågeställningar

Jag har valt att lägga fokus på två olika huvudfrågor som beskrivs nedan. Efter varje frågeställning görs en kortare presentation av tankar kring frågan för att tydliggöra frågornas betydelse för uppsatsen.

- Hur och vad leker pojkar under den fria leken på förskolan?

I Läroplanen för förskolan, Lpfö 98 framhålls leken som en lärandesituation där barn söker och erövrar kunskap.(Läraryrket, 2002) Min strävan är att undersöka hur pojkar i femårsåldern i förskoleverksamhet leker samt försöka se hur deras lek blir bemött av både andra barn i gruppen samt av pedagogerna. Jag anser frågan intressant då jag ofta ute i verksamheter möter pojkar som själva inte anser sig få leka de lekar de själva vill. Jag har dock valt att begränsa undersökningen till att se på hur den fria leken gestaltar sig inomhus.

- Hur ser kvinnliga pedagoger i förskolan på pojkars fria lek i den egna verksamheten och vilken inverkan har de?

Jag har en förhoppning om att lekens betydelse är förankrad hos de flesta pedagoger . Min avsikt med frågan är att undersöka hur pedagoger i verksamheten ser på pojkars fria lek samt hur de förhåller sig till den. Jag önskar även försöka ta reda på om pedagogerna anser att det finns en gräns för hur fri leken kan vara, var går den då samt vilka argument de har för att dra dessa eventuella gränser.

2. Forskningsöversikt och teoretisk förankring

Nedan sammanförs den forskning och de teorier som utgör grunden för undersökningen. Dessa har jag använt mig av för att analysera undersökningens resultat. Syftet med teoretiska utgångspunkter är att hjälpa forskaren att sätta dennes erfarenhet av verkligheten (den empiriska delen) i ett större sammanhang.

2.1 Lekens förutsättningar

Birgitta Knutsdotter Olofsson som är en av nutidens lekforskare har tillfört mycket ny kunskap kring barns lek menar att leka är att kunna transformera verkligheten till något annat. Där sker möten mellan den yttre och den inre världen. En förutsättning för att kunna leka är att kunna förhålla sig till verkligheten på lekens plan, med det menat att kunna förstå att allt inte är vad det ser ut att vara. Det är viktigt att kunna förstå dubbelheten i tolkningsmöjligheterna, att stenen både är en sten och en peng, eller att bladet inte bara är ett blad utan också en smörgås. Men det räcker inte bara med att själv kunna kommunicera lek, det krävs också att man kan förstå andra barns leksignaler. (Knutsdotter Olofsson, 2003: sid 23)

För att barn ska kunna gå in i leken är det viktigt att de förstår lekens väsen, att lek är på låtsas; ”som om”. Barnen måste ”ha känsla för lek”, d v s att de upptäckt och kan använda sig av symbolens mening och magi tillsammans med språket. Barnens egna erfarenheter måste även kunna återges i lekens handling. Samtidigt krävs att de håller kvar sin bild av verkligheten, att de kan urskilja vad som är på riktigt, så att de kan kliva ur låtsasvärlden när det behövs. En annan grundläggande egenskap alla barn behöver för att kunna leka social lek är nyfikenhet på andra barn. Först måste barnen upptäcka lekens mening, sedan meningen med att leka med andra barn. Om inte barnet förstår glädjen att leka tillsammans med andra barn, utan dess egen vilja att få kontakt händer ingenting (Folkman & Svedin, 2003).

2.1.1 De sociala lekreglerna

Knutsdotter Olofsson (2003) talar om tre sociala lekregler som hon menar är grunden för lekens förutsättning; samförstånd, ömsesidighet samt turtagande. Dessa lekregler menar Knutsdotter Olofsson är något de flesta barn lär sig i den tidiga leken med vuxna. Senare utvecklas dessa i leken med andra barn.

- *Samförstånd* – innebär att de som deltar i leken är införstådda med att de leker samt vad det är de leker. Det innefattar även att man kan avbryta leken då någon deltagare deklarerat att han inte längre vill leka.
- *Ömsesidighet* – innebär att alla som är med i leken är på en jämställd nivå oavsett ålder eller styrka. Det är viktigt att leken får växa fram i ett gemensamt samspel. Det är av stor vikt att de som deltar i leken är kapabla till att anpassa sig efter varandra i ett ömsesidigt samspel.
- *Turtagande* – innebär att man som deltagare i leken är beredd att dela med sig av ledarskapet, att man är införstådd med att det ibland är jag och ibland någon annan som bestämmer och tar initiativ till hur leken formar sig. (Knutsdotter Olofsson, 2003:sid 25)

2.1.2 Olika sorters lek

Evenshaug & Hallen skriver i boken *Barn- och ungdomspsykologi* från 2001 att det i grova drag finns tre eller fyra olika utvecklingssteg i barns lekande. Det börjar med så kallad funktionslek, som kännetecknas av att det är själva funktionen i sig, rörelsen eller upprepningen som är det viktiga. Symbollek eller låtsaslek är den typ av lek som barnet kan förstå under sitt andra levnadsår. Symbollek är när barn föreställer sig att ett föremål kan vara någonting annat, som att en sten kan bli en pistol. Barnen lägger egen mening till sakerna de leker med. De är manusförfattare i leken och bestämmer vad föremålen ska göra och hur de ska vara. T.ex. att nallen äter eller vi har kalas med kaffe och kakor i sandlådan (Knutsdotter Olofsson, 1987). Omkring treårsålder blir barnens lek alltmer rollinriktad, då antar och spelar barnet en eller flera roller. Rolleken kan förekomma både som ensamlek och som social lek.

En annan form av lek är regellek, här är det reglerna som är det viktigaste och leken byggs upp kring dessa, ofta är det många barn som samspelar i denna typ av lek. Antingen har reglerna uppstått spontant i gruppen, blivit bestämda på förhand av deltagarna eller överförts från en generation barn till en annan. Denna typ av lek är vanlig när barnen är runt skolåldern och ersätter oftast låtsasleken. (Evenshaug & Hallen, 2001)

Lek kan också utspela sig i olika sociala lekkategorier, där barnets utveckling av sociala relationer speglas. Lek som utövas ensam, då barnet leker för sig själv utan att interagera med barn som leker runt omkring benämns ensamlek, och motsatsen, då barn leker ihop kallas för samlek eller social lek. Då barn leker i närheten av varandra men inte med varandra benämns som parallelllek, de leker på ungefär samma sätt och med samma saker fast inte tillsammans. Vid parallelllek finns inget samspel mellan individerna. Samarbetslek, är den tredje formen, då sker ett ömsesidigt samspel mellan de som deltar i leken. Där kan man se att barnen utgör en social grupp där leken organiseras som en gemensam aktivitet, här krävs det att det finns ett medvetet samspel för att leken ska fungera. (Hwang & Nilsson, 2004). Konstruktionslek där barn ofta experimenterar med olika material såsom till exempel klossar, lera, lego eller andra byggmaterial är även det en typ av lek. (Lillemyr, 2006)

2.1.3 Lekmiljöer

Den fysiska miljön i förskolan är av stor betydelse för vad barn gör, om de leker och i så fall hur de leker. I läroplanen (Lpfö 98), står det att läsa att förskolan skall erbjuda barnen en miljö som väcker barnens lust till aktivitet och lek. Det skall vara en miljö som utmanar och inspirerar barnen att vilja utforska omvärlden. (Läraryrket, 2002) Miljön innefattas av den fysiska omgivningen: rum och material och även de vuxnas inställning (Knutsdotter Olofsson, 1987).

Folkman och Svedin (2003) menar att det inte finns någon mall för hur en plats som bjuder in till lek ska se ut. Enligt Knutsdotter Olofsson (1991) kan dock pedagoger eller andra vuxna bereda väg för lek genom att planera, tidsmässigt och genom möblemang så att barn kan leka i trygga ostörda vrår.

Två andra som forskat kring barns lek är Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan. De anser att barn måste få tillgång till utrymmen där de kan vara tillsammans och ett material som är varierat, flexibelt och fantasifullt. Barnen ska även ha möjlighet att vistas i rum utan att bli störda av andra barns lekar. (1999)

Precis som Pramling Samuelsson och Sheridan menar även Skolverket (2004, 2005) att inomhusmiljön på förskolorna är viktig och bör utformas så att den gagnar verksamheten till att följa läroplanen. Miljön ska anpassas för att passa både lek och temaarbete. Förskolans rum ska tillåta både lugna och livliga aktiviteter. Det behövs lekmiljöer där barnen kan tillåtas att leka utan att bli avbrutna.

Ofta är dagen i förskolan uppdelad i olika pass bestående av bland annat inne och utelek. Knutsdotter Olofsson (1991) menar att det är av betydelse att som pedagog i en barngrupp kunna vara flexibel i sitt upplägg av planering. Det är viktigt att kunna anpassa verksamheten efter barns lek och om några barn leker bra inomhus, kanske de inte måste gå ut tillsammans med de andra i gruppen precis då, om det finns möjlighet kan det vara bra om pedagogerna kan dela upp sig så att barnen kan få vara på olika platser.

2.1.4 Pojkars lek

Många som arbetar i förskolans värld upplever att flickor och pojkar ofta väljer att göra olika saker, lekarna har olika innehåll, ofta väljer de olika lekmaterial samt förlägger sina aktiviteter till olika delar av förskolan.

Forskning kring pojkars lek visar ett tydligt mönster i vad pojkar väljer att göra i den fria leken. Gunni Kärrby har i sin forskning studerat femåringar under deras fria lek och fann att pojkar ofta ägnar sig åt olika konstruktionslekar, som exempel att bygga kojor eller torn av klossar. Kärrby menar även att pojkar ofta intresserar sig för rörliga leksaker samt för hur de används. (Kärrby, 1987:02, i Rithander, 1991)

Pojkar hämtar ofta inspiration till lek från tv eller annan media. Deras fantasilekar och rollekar handlar inte sällan om spännande händelser, faror eller krig. Rollekarna handlar ofta om faror och äventyr med krig eller slagsmål som tema. Men det är också vanligt att pojkar jagar varandra, brottas och har kuddkrig. Gunni Kärrby menar att pojkarna då inte verkar ha någon annan avsikt med leken än att tumla runt och testa sina krafter. (Kärrby, 1987:02, i Rithander, 1991: sidan 20).

Oftare än flickor är pojkar engagerade i lekar som går ut på att jaga varandra samt brottas för att på så sätt mäta sina styrkor. Det är för pojkarna viktigt att det klargörs vem som är äldst – starkast eller vem som blir klar med maten först. Pojkar lekar ofta i större grupper och konkurrensen spelar stor roll i pojkars kommunikation med varandra. Aggressivitet och tävling av olika slag är ofta förekommande. (Sandquist, 1998)

En som forskat kring pojkars lek är genusforskaren Susanne Rithander som i sin forskning kommit fram till att pojkar ofta växlar mellan olika aktiviteter och lekar samt att de i sin lek är fysiskt rörliga och leker över stora ytor. Hon menar att pojkars lekar oftare är mer högljudda än flickors då deras lekar ofta kräver mer ljudmässigt utrymme. Enligt Rithander styr även regler och rättvisa pojkars lek. Vidare menar Rithander att val av leksaker är lika könsbundet som val av lek och att det inte är så konstigt eftersom leksakerna barnen väljer hör ihop med vilka lekar de väljer. Pojkarna väljer gärna bilar, actionfigurer, leksaksvapen och byggmaterial av olika slag. De material som pojkar använder att bygga med får ofta även andra användningsområden. Tornet av klossar kan till exempel bli en borg för actionfigurer och legobitar kan förvandlas till en bil eller ett vapen som han sedan fortsätter att leka med. (Rithander, 1991: sidan 21).

Tallberg Broman (2002) hänvisar till studier av pojkars beteende i förskolan som visar att pojkar oftare än flickor blir tillrättavisade men samtidigt får större spelrum i barngruppen och att deras sätt att vara är mer godtagbart när de bryter mot uppsatta regler. Vidare framkom att pojkar oftare än flickor framställs som individer då de oftare blir tilltalade med namn samt demonstrerar sin maskulinitet för att opponera sig mot den kvinnodominans som finns i förskolan idag.

Medan flickor ofta ses leka två och två leker pojkar ofta i grupp med varandra. Enligt Vygotskij är det en viktig förutsättning för utveckling att klara något tillsammans med andra, han har skapat begreppet - den proximala utvecklingszonen för att förklara det som händer när barn utvecklas i samspel med varandra. (Hwang & Nilsson, 2003) Den proximala utvecklingszonen är den zon där barnet befinner sig och där det med en viss mängd kunskap kan klara av olika saker på egen hand och det vi kan klara av med hjälp av någon annan. Begreppet antyder barnets kommande, möjliga utveckling. Vygotsky menar att det är här barnet bearbetar både upplevelser och kunskaper samtidigt som det övar sig på sådant som de ännu inte klarar av (Evenshaug & Hallen, 2001)

2.1.5 Pedagogernas roll och inflytande i leken

I intervjuer med barn som gjorts i forskningssyfte kring pedagogers sätt att förhålla sig till leken har barn berättat att de vuxna ofta avbryter deras pågående lek samt sätter upp regler för leken som barnen menar inte stämmer överens med barnens egna intentioner. Barnen uttrycker också att de vuxna ofta påverkar eller bestämmer vilka barn som få vara med och delta i leken. (Hjort, 1996; Odelfors, 1996; Löfdahl, 2002)

Knutsdotter Olofsson (1991) menar att för att pedagogerna i barnens omgivning behöver ha en tydlig bild av om leken är, ytlig, utvecklad, sammanhållen eller splittrad för att få denna kunskap är det viktigt att de istället för att bara vara åskådare istället försöka lyssna till barnens lek. Detta håller även Löfdahl (2004) med om. Hon anser att om pedagoger inte förstår innehållet i barns lekar lätt missar att ta del av den utveckling barn tillägnat sig och de sociala processer som sker under leken. Hon menar även att pedagoger har större chans att möta barnen på deras nivå i andra sammanhang om de förstår barnets lekar.

För att barn ska få lekro är de vuxnas inställning till lek mycket avgörande. Om de vuxna strukturerar upp barnens vardag med för många gemensamma aktiviteter under dagen, trasar de vuxna sönder den fria tiden till lek. Vuxna stör leken när de går in i lekrummen och städar, påpekar regler eller försöker medla mellan barnen. (Knutsdotter Olofsson, 1991 & 2003)

Nielsen (2001) har studerat pedagogers sätt att i intervjuer tala om lek och han fann att pedagogerna ansåg att den ideala och mest önskvärda leken var den lek som utspelade sig i dockrummet där pojkarna sällan befann sig. Pedagogerna uttryckte att denna typ av lek, familjelek var den sorts lek som de kände sig mest bekanta och bekväma med själva. Nielsen (2001) menar att detta leder till att leken får en könsdimension, det vill säga att flickors lek med familjelek prioriteras framför pojkarnas och på så sätt utgör norm för pojkarnas lek.

Nielsen upptäckte även i sin forskning att pedagogerna använde sig av deltagande i leken som en strategi för att kontrollera barnens lek och på så sätt se till att den inte utvecklas till en icke önskvärd lek som är för vild med ett innehåll som pedagogerna inte ansåg hörde hemma i den såkallade familjeleken. Ett exempel på ett sådant icke önskvärd beteende var att dockvagnarna användes till att köra rally med. Knutsdotter Olofsson (2003) anser att pedagoger istället för att hindra pojkar i deras vilda, högljudda lekar tillsammans med pojkarna ska hitta vägar att hjälpa dem att utmana samt utvidga sin lek.

En som forskat kring skillnader i kön är Ragnhild Andréson (1995) som lyfter fram begreppet ”dobbelt standard” vilket han ger innebörden att olika situationer kan tydas olika beroende på vem som befinner sig i dem. Andréson menar att handlingar värderas efter kön, samt att ett likvärdigt beteende bedöms av pedagoger utifrån olika kriterier, beroende på barnets kön. Vidare menar Andréson att pojkars gränsöverskridande beteende i exempelvis en leksituation inte bemöts av vuxna på samma sätt som flickor. I Ingegerd Tallberg Bromans bok från 2002, *Pedagogiskt arbete och kön* står att läsa att forskning visar att pojkar ofta stoppas av vuxna i sin framfart vid olika leksituationer, de kritiseras, korrigeras, avskiljs, separeras samt behandlas ofta som osjälvständiga.

Birgitta Knutsdotter Olofsson (2003) menar att pedagoger ofta talar mer *till* barnen än *med* dem och så ofta även i olika leksituationer. Istället för att bestämma hur barnen ska leka menar hon att pedagogen ska locka barnen in i lekens värld genom att ibland själv delta. Knutsdotter Olofsson anser att fri lek inte är det samma som fri lek från vuxna.

Fri lek definieras av Knutsdotter Olofsson som lek där barnen själva bestämmer vad de vill leka. Hon menar att barnen behöver den vuxnes stöd i leken men betonar samtidigt vikten av att den vuxne respekterar barnens lek och inte blandar sig i tid och otid. Ofta är det högst tillräckligt att finnas tillgänglig, att rycka in när det behövs. Det menar även Charlotte Tullgren (2003) som anser att pedagogernas deltagande i barns lek inte alltid är av godo. Tullgren anser att pedagogerna ofta tar över barnens lek och styr in den på det som de menar är god lek. Vidare menar Tullgren att det är viktigt att de vuxna deltar i leken på barnens villkor men att det så sällan sker.

3. Metod

3.1 Metodval

Arbetets frågeställningar har krävt olika typer av metoder. Eftersom både pedagogernas och barnens perspektiv skall belysas har jag använt mig av de metoder bäst lämpade för det specifika urvalet.

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod i mina intervjuer med pedagoger. I en kvalitativ intervju är intervjuare och intervjupersonen båda medskapare i ett samtal. En kvalitativ forskningsintervju är en intervju som söker kvalitativ kunskap. Det är därför inte kvantiteten som är viktig i denna typ av forskning. När egenskaper och karaktärer hos någon, tex en persons mening om ett fenomen, skall fångas lämpar det sig att använda sig av kvalitativa metoder. Vidare innebär kvantitativa metoder att information insamlas så att det senare kan göras statistiska bearbetningar och mätningar. Kvalitativa metoder ger verbala analyser medan motsatsen; kvantitativa metoder ger statistiska analyser. Kvalitativa intervjuer kan antingen ha en hög grad av strukturering, då frågorna ställs i en bestämd ordning eller ha en låg grad av strukturering, då frågorna ställs i den ordning som lämpar sig bäst under intervjun. Vid låg grad av strukturering ges den intervjuade utrymme att svara med egna ord (Patel & Davidsson, 2003).

Under mina intervjuer med pedagogerna har jag använt mig av en låg grad av strukturering, detta för att ge pedagogerna största möjliga utrymme.

Då det avser hur pojkarnas lek i förskolan ser ut har jag valt att använda mig av observationer. Det har fallit sig naturligt att även pedagogerna har observerats i samspel med barnen. Att observera är en av de vetenskapliga teknikerna som används för att samla in olika sorters information. Patel & Davidsson (2003) menar att observationer främst är att föredra då man ska samla informationer inom områden som berör beteenden samt skeenden i naturliga situationer. Med beteende menas här inte enbart fysiska handlingar utan innefattar även verbala yttranden, relationer mellan individer samt känslouttryck och liknande. Observationsmetodens stora fördel är att den är relativt oberoende av individers villighet att lämna ut information och det är den metod som kräver minst aktivitet samt samarbete av de utvalda individerna.

Svårigheten med observation som metod är att som åskådare veta när de beteende som observerats är representativt. Det finns två olika sätt att göra en observation på, antingen gör man en strukturerad eller en ostrukturerad observation. (Patel & Davidsson, 2003)

Jag har valt att göra mina observationer med hjälp av ostrukturerad observation då jag har en önskan att inhämta så mycket information kring pojkars lek som möjligt. Vid observationer skiljer man även på om observatören är deltagande eller inte. Jag har valt att vara icke deltagande observatör.

3.2 Löpande anteckningar

Löpande anteckningar är en relativt ostrukturerad metod där man kontinuerligt observerar och i egna ord beskriver ett skeende (Johansson & Svedner, 1998: sidan 53). Det var i förväg bestämt att jag skulle fokusera på de didaktiska frågorna; vad leker pojkar under den fria leken, vem leker pojkarna med och hur leker de. Observationerna gick till så att jag löpande antecknade vad pojkarna lekte, vem de lekte med samt hur de lekte. Hur-aspekten kunde till exempel beskriva vad pojkarna byggde eller vilket humör de uppvisade, om de var glada eller arga.

3.3 Urval och begränsningar

Empiriska material har inhämtats på två olika förskolor. Förskolor, pedagoger samt barn medverkande i undersökningen har alla fingerade namn. Valet av förskolor gjordes utefter kriteriet att det i barngruppen skulle finnas ett visst minimum femåriga pojkar. Förskola A som jag valt att benämna Svalan är belägen i en storstad och har hög invandratäthet och förskola B, här benämnd, Sjöhästen ligger i en större by med få barn med invandrabakgrund. Båda förskolorna ligger i södra Sverige. Båda förskolorna har flera avdelningar och har ca 90 barn totalt inskrivna. De pedagoger som intervjuas i undersökningen är de som visade intresse för att delta i min undersökning. Detta kan ha en viss inverkan på resultatet då det möjligtvis blivit annorlunda om de som valde att inte medverka intervjuats.

Jag vill dock påpeka att resultatet från undersökningen enbart belyser den fria leken utifrån de sju observerade pojkarna. Hade barngruppens sammansättning sett annorlunda ut skulle resultatet kanske ha blivit ett annat. Jag har dessutom valt att begränsa undersökningen till att kartlägga den fria leken inomhus eftersom det rent tekniskt var enklare. Detta har förmodligen påverkat resultatet på så sätt att den fria leken framstår som mer högljudd och rörlig än vad den förmodligen hade gjort om undersökningen även inkluderat kartläggning av pojkarnas fria lek utomhus.

3.3.1 Förskolan Svalan

Svalan har två avdelningar med barn i åldrarna tre till fem. På den avdelningen som jag valt att undersöka, Lilla Bo, består barngruppen av arton barn och fyra av dem är femåriga pojkar, dessa fyra pojkar har jag observerat under deras fria lek. I barngruppen arbetar tre pedagoger, samtliga kvinnor. Jag har intervjuat två av dem, Lena och Maria. Lilla Bo består av följande rum; en lekhall, ett dockrum, ett målarrum samt ett matrum. Utomhus miljön är på förskolan ganska enkel, det finns gungor, en sandlåda, klätterställning samt asfalterade cykelvägar.

3.3.2 Förskolan Sjöhästen

På förskolan Sjöhästen finns det även där två avdelningar med barn i åldrarna tre till fem. Jag har valt en av avdelningarna, Stjärnan, där barngruppen består av sexton barn varav tre av dem är femåriga pojkar, dessa tre har jag observerat under deras fria lek. På avdelningen arbetar tre pedagoger, samtliga kvinnor och jag har intervjuat två av dem, Eva och Tina. På Stjärnan har barnen tillgång till följande; målrum, mysrum som även används som läshörna, lekhall samt dockrum och matrum. Utomhus miljön är här i jämförelse med Svalan variationsrik, på gården finns en mängd träd, buskar, ett vattenland, gungor, sandlåda, klätterställning, rutschbana, asfalterade cykelvägar samt en gräsplan för bland annat fotbollsspel.

3.4 Genomförande

3.4.1 Intervjuer med kvinnliga pedagoger

Jag har i mina pedagogintervjuer valt att intervjua samt observerat förskolepedagoger som alla arbetar i barngrupper där pojkar i femårsåldern finns representerade.

Pedagogerna är alla kvinnor och har flerårig arbetslivserfarenhet. Intervjuerna ägde rum under november månad 2008. Intervjuerna har genomförts enskilt med varje pedagog, detta för att minska risken för påverkan av andra. Som enda hjälpmedel har penna och papper använts. Intervjuerna handlar om som beskrivits ovan pedagogernas syn på femåriga pojkars fria lek i förskolan. Jag hade förberett fem olika grundfrågor men intervjun utvecklades mer till ett samtal kring ämnet.

3.4.2 Observation av pojkars lek

I den del av min undersökning där jag observerat pojkarna under den fria leken har jag gått till väga på så sätt att jag varit närvarande vid tre olika tillfällen, varav barnen vid samtliga tillfällen varit inomhus. Varje observationstillfälle varade mellan en till två timmar beroende på hur mycket tid barnen fick till fri lek under de dagar jag var närvarande. Som jag nämnt ovan så har även pedagogerna observerats vid de tillfällen då de avbrutit/styrt pojkarnas lek.

3.4.3 Materialbearbetning

Efter att det insamlade materialet lästs igenom flertalet gånger, arbetade jag med intervjuerna och observationerna för att där försöka hitta olika teman att ha som utgångspunkt för kategorisering. Efter att ha gått igenom intervjuerna med pedagogerna fann jag att följande teman återkom som gemensamma; den fria leken, tankar kring pojkars fria lek samt gränssättning och styrning av pojkars lek. Dessa teman har jag utgått från i min resultatbeskrivning. Då en del intervjuer var väldigt omfattande har jag valt att endast ha med de delar i resultatet som jag tolkat var mest angelägna för pedagogerna att lyfta fram.

Det material som inhämtats från barnobservationerna har även de kategoriserats kring gemensamma teman som presenteras under avsnittet resultat och analys.

3.4.4 Studiens tillförlitlighet

I alla undersökningar är det av betydelse att hänsyn tas till studiens validitet samt reliabilitet. Med validitet menas att man verkligen undersöker det man avser att undersöka. Resultatet man får fram skall motsvara det man hade som syfte till att undersöka (Patel & Davidsson, 2003)

Reliabilitet handlar om att man undersöker det man ska undersöka på ett tillförlitligt och noggrant sätt (Patel & Davidsson, 2003). Patel & Davidsson anser att det finns en risk att studier som handlar om människor kan bli abstrakta och ofta handlar om inställningar, upplevelser och tolkningar som i värsta fall kan leda till felbedömningar. Därför måste man vara noga med att höja tillförlitligheten i undersökningen på olika sätt. Detta har jag försökt förhindra genom att observera barnen vid flera olika tillfällen.

När det gäller generaliserbarheten har jag i min undersökning observerat endast sju pojkar i deras fria lek och kan därför inte påstå att jag i en observation med andra pojkar skulle få exakt samma resultat. Däremot har jag i efterhand jämfört de lekmönster som framkommit med traditionellt stereotypa pojklekar från tidigare forskning. Utifrån detta resultat kan jag ändå påstå att liknande resultat som jag kom fram till skulle kunna förekomma i liknande undersökningar.

Med hänsyn till detta anser jag tillförlitligheten i min undersökning vara rätt god eftersom jag har fått fram ett resultat med hjälp av de undersökningsmetoder vi utgått ifrån på ett objektiva sätt.

3.4.5 Forskningsetik

Under arbetets gång har hänsyn tagits till forskningsrådets fyra huvudkrav vilka är följande; Informationskravet som betyder att forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. Samtyckeskravet, vilket går ut på att de som deltar i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Konfidentialitetskravet med vilket menas att uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem samt nyttjandekravet vilket innebär att uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål. (Vetenskaprådet, 1990)

De pedagoger som deltar i undersökningen blev informerade om arbetets syfte och hur materialet skulle komma att användas. Föräldrarna till de barn som observerats i undersökningen har av mig samt av förskolepersonalen även de blivit informerade om arbetets syfte och innehåll.

Jag skrev även ett brev till berörda föräldrar där de om de inte samtyckte till att deras barn medverkade i undersökningen skulle ta kontakt med mig eller med förskolans personal. Alla medverkande, samt förskolornas namn är fingerade, detta för att skydda samtliga deltagare.

4 Resultat och Analys

Nedan följer de resultat som framkommit av undersökningen. Resultaten kommer från de intervjuer och observationer som gjorts. Utifrån frågeställningarna har resultaten sedan analyserats. Jag har försökt dela in pedagogernas svar från intervjuerna i kategorier och därefter försökt hitta gemensamma nämnare. Dessa har sedan lett fram till följande rubriker;

- Pedagogernas tankar kring den fria leken i förskolan
- Pedagogernas syn på pojkars fria lek
- Gränssättning och styrning av pojkars lek

Utifrån följande frågor har jag sammanställt resultaten från barnobservationerna;

- Vad och med vem leker pojkarna?
- Vilka leksaker leker pojkarna med?
- Vid vilka tillfällen styr/bryter pedagoger pojkarnas lek och vilken inverkan har detta på leken?

4.1 Pedagogernas tankar kring den fria leken i förskolan

Fri lek innebär för de pedagoger jag intervjuat att det är barnen själva som väljer sina egna aktiviteter samt att barnen ska ha möjlighet att leka ostört om de så önskar. För att barnen ska kunna utvecklas i den fria leken är det av betydelse att de har tillgång till en inspirerande och stimulerande miljö och att barnen i de situationer när det behövs får stöd av vuxna.

Pedagogerna menar att de tillfällen då man som vuxen av olika anledningar väljer att gå in i leken tillsammans med barnen kan vara utvecklande för barnens kommande fria lek. De menar att den vuxenstyrda leken i många fall kompletterar barnens fria lek eftersom det den vuxne introducerar kan barnen sedan kan utföra på egen hand. Men de är överens om att man som vuxen inte i onödan ska gå in i barnens lek och styra eller kontrollera, ofta signalerar barnen själva om de önskar hjälp med att reda ut oklarheter eller vill ha hjälp med att utveckla leken på något sätt. För att barnen ska få utveckla sin lek är det viktigt att de ges tillfälle och tid till avslut.

En pedagog betonar vikten av att man en stund innan det är dags att avbryta barnens lek för till exempel lunch eller annan fast verksamhet berättar för barnen att det snart är tid att avsluta leken så att barnen får möjlighet att ge leken ett slut. Leken är ett av de främsta verktygen vi vuxna har för att nå barnen på olika plan menar de pedagoger som medverkat i undersökningen. I leken tränar barnen sig bland annat på att hantera olika vardagliga situationer, sin empatiska förmåga, samt lär sig olika sociala uttalade regler. Enligt pedagogerna lär sig barnen en mängd olika färdigheter genom leken utan att egentligen vara medvetna om att de lär. Det kan vara olika lekregler som utvecklas såsom till exempel turtagande och samförstånd.

Pedagogerna anser att det är av stor betydelse att barnen får utrymme och tid till fri lek som de menar ibland medvetet eller omedvetet prioriteras bort för annan verksamhet så som samlingar, sångstunder eller annan gemensam aktivitet. De menar att den fria leken måste få större utrymme i den egna verksamheten och är en viktig komponent i förskoleverksamheten.

4.2 Pedagogernas syn på pojkars fria lek

Att det i pojkars lek finns tydliga beteendemönster är pedagogerna överens om. När barnen själva får bestämma i den fria leken, leker pojkarna ofta uppdelade för sig i vad de menar könstypiska mönster. Några av pedagogerna menar att det av tradition namngivna rummen på förskolan bidrar till att pojkarnas traditionella lekmönster förstärks, såsom exempel att de ofta under den fria leken befinner sig i det så kallade kuddrummet/lekhallen som oftast är det största rummet på avdelningarna och som inbjuder till fysisk aktivitet.

Under intervjuerna framkom det att pedagogerna ofta ser att pojkarna tilltalas av lekar där den fysiska rörelsen är själva kärnan i leken. I denna typ av lek rör sig pojkarna ofta över stora ytor och det förekommer inte sällan mycket kroppskontakt i form av bland annat brottning, jagning och fasthållning. Ofta är lekarna högljuda trots att det inte förekommer särskilt mycket dialog eller samtal pojkarna emellan.

En annan intressant iakttagelse som två av de intervjuade pedagogerna gjort är att de äldre pojkarna i sin fria lek mycket sällan inbjuder eller ger de yngre pojkarna i barngruppen möjlighet att delta i sina lekar. Till skillnad från de äldre flickorna i barngruppen som ofta tar hand om eller inkluderar de yngre barnen i deras lek ses detta sällan när det kommer till pojkar.

4.3 Gränssättning och styrning av pojkars lek

Pedagogerna tycker själva att de är relativt medvetna om att de ibland ger mer tillsägelser vid fri lek till pojkar än till flickor. De försöker dock uppmuntra pojkarna till att själva försöka lösa de konflikter som uppstår i leken och på sätt vara sina egna reglerare. Pedagogerna berättar att de i större utsträckning övervakar vad och hur pojkarna leker än vad de gör med flickorna. Anledningen till detta är för att de anser att pojkarna är i behov av mer stöd i sina lekar då de ofta slutar i fysiska konflikter eller osämja. En annan anledning till att de övervakar pojkarnas fria lek är att de under den senaste tiden har hänt att pojkarna har lekt ovanligt våldsamma lekar där de bundit varandra med hopprep och lekt spark- och boxningslekar som vid flera tillfällen slutat illa.

En av pedagogerna berättar att de på hennes avdelning försöker arbeta aktivt med att försöka undvika ordet INTE, då hon menar att ordet inte ger så mycket vägledning om vad de kan göra som alternativ till vad de inte får göra. De arbetar istället med att försöka ställa ledande frågor för att minska antalet tillsägelser för att minska den negativa uppmärksamheten. Det kan vara frågor som; ”vilka regler har vi för att springa inomhus?” eller ”gå istället pojkar, det är bättre här inne!”

Två av de intervjuade pedagogerna berättar att de ofta funderar kring varför det så ofta blir negativ uppmärksamhet kring pojkarna i barngruppens fria lek. De menar att de som pedagoger kanske saknar kunskap om hur man kan utveckla pojkarnas behov av ”pojklekar” som hon väljer att kalla de.

En av de intervjuade pedagogerna berättar att hon istället för att direkt avbryta eller tillrättavisa innehållet i en lek som hon anser vara olämplig brukar gå in i leken som en karaktär och då indirekt reglerar leken mot ett innehåll som är mer acceptabelt. Hon använder hon sig av leken för att styra innehållet med hjälp av sin rollfigur. Hon har märkt att det oftast leder till att pojkarnas lek inte lika lätt dör ut, utan istället tar en annan form. Som deltagare i leken blir det en för pojkarna osynlig reglering.

4.4 Vad och med vem leker pojkarna?

Utifrån observationerna av pojkarnas fria lek har det framkommit att pojkarna föredrar fysiska rörelselekar. Framförallt har jag under mina observationer sett pojkarna leka olika typer av vilda lekar i den såkallade lekhallen. Det var under den här typen av lek hög ljudnivå och mycket spring. I lekhallen förekom främst lekar som; tjuv och polis, kull och olika typer av styrkemättningslekar. Pojkarna leker oftast i grupp. Inte vid något av observationstillfällena lekte flickor och pojkar tillsammans.

Pojkarna lekte även olika konstruktionslekar såsom bygga torn, kojor eller lego. Här pågick leken under en längre tid utan att pojkarna bytte typ av lek och ljudnivån var betydligt lägre än i lekhallen. När denna form av lek pågick satt det vid ett bord i samma rum flickor som då även de lekte med lego, men de interagerade inte med pojkarnas lek utan lekte var för sig.

4.5 Vilka leksaker leker pojkarna med?

Pojkarna använder i sina fysiska rörelselekar för mig förvånansvärt få leksaker/material som rekvisita. De använde sig av mjuka kuddar som de byggde bland annat koja av och användes under de olika lekarna som både fångelse, polisstation, paxställe och underlag för bland annat brottning.

I övrigt användes inga leksaker. Vid de tillfällen då pojkarna lekte konstruktionslekar var det framförallt legomaterial, träklossar och mjuka kuddar som användes. Av lego byggde pojkarna olika typer av fordon, robotar eller vapen. Den gången då lego användes till att bygga vapen användes dessa i leken när de var färdigbyggda.

4.6 Vid vilka tillfällen styr/bryter pedagoger pojkarnas lek och vilken inverkan har detta på leken?

Det är framförallt när pojkarnas lek av pedagogerna eller av andra barn i gruppen upplevs som fridstörande på olika sätt eller när rollfigurerna eller lekarnas innehåll är av otäck karaktär som pedagogerna ses gå in och styra eller på olika sätt avbryta pojkarnas lek. Även vid tillfällen då leken urartar i bråk eller det uppstår konflikter ses pedagoger gå in i pojkarnas lek och styra eller i vissa fall avbryta.

Fridstörande lekar kan vara lekar som av olika gåår ut över de barn som inte deltar i pojkarnas lek eller som av pedagogerna anses vara alltför högljudda, konfliktfyllda eller våldsamma. Det kan även vara då pojkarna leker rollekar och då gestaltar otäcka eller omoraliska figurer som de blir föremål för reglering. Det händer vid två tillfällen då pojkarna leker mördare att pedagogerna försöker korrigera lekens innehåll mot mer accepterade karaktärer. Det som då händer är att vid ett av tillfällena dör leken helt enkelt bara ut och pojkarna går istället in i dockrummet och börjar där störa de yngre pojkar som leker med ett par flickor därinne. Vid det andra tillfället då pojkarna får tillsägelse om att leka något annat kommer en av pojkarna med idén att de istället är Spidermans, då fortgår den nya leken en stund men dör sedan även den ut och pojkarna övergår till att bygga med lego.

Ett annat tillfälle då pedagogerna ses avbryta eller styra pojkarnas fria lek är då lekarna av pedagogerna anses vara alltför rörliga. Detta sker två gånger under mina observationer då pojkarna leker över stora ytor och använder mer eller mindre hela avdelningen som lekyta under en jagningslek. Pojkarna far fram mellan matborden och sveper i farten ner både det ena och det andra och råkar knuffa till en yngre pojke så han ramlar i golvet, det är då de får en skarp tillsägelse att genast sluta ”springa omkring som yra höns” och instrueras att istället lugnt gå och sätta sig i soffan och läsa en bok tills det att det är dags för samling.

Det är dock inte alltid som pojkarnas rörliga och högljudda lekar avbryts eller styrs. När pojkarna leker sådant som av pedagogerna tillsynes uppfattas som meningsfulla verkar en högre ljudvolym och mera spring tolereras. Detta sker då pojkarna vid en av mina observationer leker doktor och en patient kommer till sjukhuset skrikande av smärta då hans ben just blivit avhugget av en haj. Då blir det bråttom och doktorn drar fram precis allt som finns i bokhyllan på golvet för att som han säger hitta rätt verktyg för att kunna laga benet.

5 Slutdiskussion

Efter att i föregående kapitel ha redovisat resultaten av min undersökning ska jag nu försöka knyta samman säcken. Jag vill här koppla tillbaka till de frågeställningar jag gjorde i början av arbetet och reflektera kring dessa. Har jag fått svar på dem genom undersökningen? Det ska jag försöka redogöra för nedan.

Min första frågeställning var; hur och vad leker pojkar under den fria leken på förskolan? Precis som Gunni Kärrby och Susanne Rithander kommit fram till i sin forskning, har även jag i min undersökning funnit att pojkar gärna ägnar sig åt fysiskt rörliga lekar och leker över stora ytor samt att pojkar ofta växlar mellan olika lekar. (Kärrby, 1987:02 i Rithander, 1991)

Enligt Rithander (1991) ses pojkar ofta leka i större grupper och ofta tillsammans med andra pojkar, även detta befastes i min undersökning, då jag inte en enda gång under mina barnobservationer sågs pojkarna leka tillsammans med flickor. Det finns förmodligen ingen förskola där könsmönstren antingen är eller inte är stereotypa, utan variationer förekommer. Att det på de avdelningar jag undersökte inte förekom genusblandade lekar tror jag dock inte ger en rättvis och representativ bild av hur det ser ut överlag på våra förskolor. Jag har i andra sammanhang sett pojkar och flickor leka tillsammans. Men i just denna undersökning var så inte fallet. Att pojkar ofta leker i större grupper tror jag leder till att de utvecklar ett konkurrensinriktat förhållningssätt till varandra.

Min andra frågeställning var; hur ser kvinnliga pedagoger i förskolan på pojkars fria lek i den egna verksamheten och vilken inverkan har de? Enligt resultatet av intervjuerna med pedagogerna och observationerna av pedagogernas interaktion med pojkarna i deras fria lek framkommer att trots att barnen har en central roll i den fria leken och själva bestämmer vad de ska leka så är pedagogen ofta med och påverkar den i alla fall. Till exempel så är det vi vuxna som bestämmer och är ansvariga för det materiel som finns tillgängligt för barnen men vi styr även tillgången på leksaker. De vuxna påverkar också barnen genom sitt förhållningssätt till olika lekar där de uppmuntrar eller tar avstånd och på det sätt de kommunicerar med varandra samt med barnen.

Att de intervjuade pedagogerna hade så snarlik uppfattning om pojkars fria lek samt var så medvetna om sitt eget beteende kring detta var för mig förvånande. För mig känns det glädjande att pedagogerna är medvetna om att deras ingripande i leken kan påverka pojkarnas lek i negativ riktning. Att de sedan arbetar aktivt för att finna andra vägar in i pojkarnas lek än att bara gå in och öppet styra eller avbryta en oönskad lek känns väldigt insiktsfullt. Jag känner att jag under min utbildning saknar en diskussion kring pojkars stereotypiska lekar. Krigslekarnas vara eller icke vara på förskolan har diskuterats men det jag saknar är en djupare diskussion om hur man som pedagog kan hjälpa barnen att utveckla den typen av lekar utan att för den sakens skull utsätta pojkarna för reglering. Det finns ju ett märkbart behov hos pojkar att få leka den här typen av lekar, att få mäta sina styrkor med varandra samt att i leken få bearbeta det som de upplever genom olika medier såsom i dataspel och filmer.

6 Kritiskt reflektion och framtida forskning

Arbetet bygger på observationer och intervjuer med människor. Det betyder att den bygger på attityder och tolkningar som till naturen är subjektiva och således påverkas av olika externa faktorer. Nu i efterhand finns det en del saker som jag hade gjort annorlunda för att få ett än mer tillförlitligt resultat. T ex kunde jag ha observerat fler femåriga pojkar eller fler olika barngrupper. Det är viktigt att framhålla att det finns faktorer som påverkar resultatet, dessa är bland annat pedagogens roll och dennes inställning till fri lek, barngruppens sammansättning samt förskolans miljö. Detta har betydelse för hur pojkarnas fria lek utformas och accepteras.

En annan bidragande orsak till resultaten kan vara att den fria leken endast observerades inomhus. Hade jag valt att således även observera den fria leken utomhus så hade förmodligen resultatet blivit ett annat. Det är även viktigt att ha i åtanke att min närvaro kan ha påverkat resultatet från observationerna.

I efterhand skulle jag nog ha använt mig av en mer strukturerad observationsmetod då man skulle ha kunnat utgå från ett kategorischema där det framgår specifikt vilka beteenden som ska observeras, hur lång tid en observation ska pågå och hur den ska bokföras (Johansson & Svedner, 1998: sidan 54).

Studien har väckt nya frågor och förslag på vidare forskning skulle därför kunna vara att studera den fria leken utomhus, ser leken då annorlunda ut? En annan närliggande fråga som är relevant utifrån undersökningens avgränsning skulle kunna vara om samma könsmonster förekommer i skolan? En tredje fråga som för mig känns naturlig är hur det ser ut när det gäller flickors fria lek, är den lika genusbunden och hur förhåller sig pedagogerna till denna?

Källförteckning

Andrésen, Ragnhild. (1995) *Kjønn og kultur. En studie av voksnes deltakelse i barns kjønns sosialisering på grunnlag av et observasjonsmateriale fra norske barnehager*. Høgskolen i Finnmark: Alta

Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag (2001). *Barn- og ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Folkman, M-L & Svedin, E. (2003). *Barn som inte leker: från ensamhet till social lek i förskolan*. Stockholm: Runa förlag.

Hjort, Marie-Louise (1996). *Barns tankar om lek, en undersökning av hur barn uppfattar leken i förskolan*. Malmö: Graphic Systems AB

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (1998) Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning. Uppsala: Kunskapsförlaget.

Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (2003) *I lekens värld*. Stockholm: Liber AB.

Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (1993). *Varför leker inte barnen? En rapport från daghem*. Stockholm: HLS Förlag.

Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (1987) *Lek för livet*. Stockholm: HLS Förlag.

Lillemyr Ole Fredrik 2006. *Lek – upplevelse – lärande i förskola och skola*. Liber.

Läraryrkesförbundet (2002). *Lärarens handbok*. Stockholm: Läraryrkesförbundet

- Löfdahl, A. (2002). *Förskolebarns lek – en arena för kulturellt och socialt meningsskapande*. (Karlstad University Studies 2002:28). Karlstad: Karlstad universitet.
- Löfdahl, A. (2004). *Förskolebarns gemensamma lekar: mening och innehåll*. Lund: Studentlitteratur.
- Nielsen, R. D. (2001). *Livet i barnehagen: En etnografisk studie av sosialiseringprocessen*. Trondheim: Norges teknisk- naturvitenskaplige Universitet.
- Odelfors, B. (1996). *Att göra sig hörd och sedd: Om villkoren för flickor och pojkars kommunikation på daghem*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Patel, R & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (3:e uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, Ingrid. & Sheridan, Sonja. (1999). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund: Studentlitteratur.
- Rithander, Susanne (1991) *Flickor och pojkar i förskolan. Hjälpfröknar och rebeller*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Sandquist, Anna-Marie. (1998). *Visst görs vi olika! : jämställda barn – hur skulle det se ut?* Stockholm: Kommentus förlag
- Skolverket. (2005). *Allmänna råd och kommentarer, kvalitet i förskolan* Stockholm: Fritzes förlag
- Skolverket. (2004). *Förskola i brytningstid - nationell utvärdering av förskolan* Stockholm: Fritzes förlag

Tallberg Broman, Ingegerd. (2002). *Pedagogiskt arbete och kön: med historiska och nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur

Tullgren, Charlotte. (2003). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö Högskola.

Vetenskaprådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig 2008-12-01.

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

Bilaga A

Intervjufrågor till kvinnliga pedagoger

1. Vad innebär fri lek för dig och vad är din inställning till den?
2. Vad anser du barnen lär sig genom att leka?
3. Anser du att det finns skillnader mellan pojkars och flickors fria lek vad menar du i så fall är de stora skillnaderna?
4. Hur och när/vid vilka tillfällen tror du att du som pedagog påverkar pojkarnas fria lek positivt/negativt?
5. Känner du att ni pedagoger behöver avbryta eller styra pojkarnas fria lek och i så fall vid vilka tillfällen?

